

1255, novembre, 7

Sentència del jutge Bernat d'Empúries, en causa entre l'abadessa Berenguera de Sant Daniel i Arnau de Canet, sobre satisfacció de drets de batlliu al monestir.

ASD núm. 169, perg. orig., 595 x 480 mm.

Mota questione inter dominam Berengariam, abbatissam Sancti Danielis agentem ex una parte et Arnallum de Caneto defendantem ex altera, porrexit namque libellum dicta domina Berengaria in iure contra dictum Arnallum in presencia Bernardi de Impuris iudicis Sancti Danielis, qui fuit oblatus dicto Arnallo per eundem iudicem, cuius tenor talis est. Ponit domina Berengaria, Dei gratia abbatissa Sancti Danielis conquerendo contra Arnallum de Caneto quod ipse tenet quemdam molendinum pro ea, pro quo molendino tenetur eidem prestare unam migeriam bladi pro canone annuatim. Unde cum ipse Arnallus cessauerit in solutione dicti canonis .XII. annis, petit ipsum in .xxun.or migerias bladi ratione cessationis dicti canonis condemnari et easdem sibi adiudicari. Est autem dictum molendinum subtus mansum de Sobrerocha in parrochia Sancti Uincentii de Caneto et molit de aqua que uenit de Ualnera. Item ponit contra eundem quod cum ipse sit baiulus ipsius domine abbatisse et receperit et sibi retinuerit, celauerit censum unius anni proximi preteriti quem ipsa recipit uel recipere debet annuatim in manso de Sobrerocha uidelicet .I. latus de carnibus porcinis et .III. solidos et .VIII. denarios et .I. par placentarum et .I. par gallinarum, petit ipsum in amissione baiulie quam pro ea tenet et in restituzione dicti census condemnari et omnia sibi adiudicari. Item ponit contra eundem quod cum ipse Arnallus retinuerit et celauit et dare contradixit a tribus annis citra censem sui mansi in quo fpse inhabitat, scilicet .I. latus de carnibus porcinis et .m. solidos et .VIII. denarios et taschas racemorum suarum uinearum et triliarum, unde cum ipse Arnallus sit baiulus predicte abbatisse et predicta non dederit imo sibi retinuerit, petit ipsum in extimacione duppli omnium predictorum una cum ammissione predicte baiulie condemnari et sibi adiudicari. Sunt autem dicte tasche, computato uno anno cum alio .VIII. cuphini racemorum pro quolibet anno. Datum saluo iure addendi, corrigendi etc.

Cui libello seu peticioni fuit responsum et in iure dictum contra item a dicto Arnallo, et concessit ea que continentur in primo capitulo dicti libelli, et concessit cessasse dictum censem per .V. annos, per reliquos uero annos dixit soluisse dictum censem. Quod negauit dicta abbatissa dictum censem soluisse dictum Arnallum. Item fuit responsum ab eodem Arnallo secundo capitulo et concessit ea que in secundo capitulo continentur et quod tenuit mansum predictum cum honore anno preterito et recepit fructum dicti mansi et honoris et dixit soluisse censem de quo agitur in eodem capitulo secundo, quam solucionem negauit dicta abbatissa; dixit tamen dictus Arnallus se non credere utrum debeat recipere dicta domina necne .I. par gallinarum in manso predicto de Sobrerocha. Item responsum fuit ab eodem Arnallo ultimo et tertio capitulo, et negauit celasse a

tribus annis citra censum sui mansi nec contradixisse dare, et concessit debere prestare .I. latus de quo agitur et concessit baiulum esse, alia negavit. Quem latus dixit se soluisse per dictos tres annos, quam solutionem negavit dicta domina abbatissa, Item concessit dictus Arnallus tenere in dominium pro dicta domina quasdam uineas atque trilias de quibus non dedit nec tenetur dare taschas de racemis, et iniuncta probacione super negatis partibus et mortua dicta domina abbatissa Berengaria de Paleria fuit electa in abbatissa Berengaria de Palegreto, monialis eiusdem loci, continuando processum dicte cause et insuper porrexit alium libellum in presencia dicti iudicis cuius tenor talis est.

Ponit domina Berengaria, Dei gratia electa in abbatissam Sancti Danielis conquerendo contra Arnallum de Caneto, baiulum suum, quod cum ipse seminet milium et gruanum in quibusdam campis quos tenet pro domina abbatissa et monasterio Sancti Danielis in quibus etiam iactat suum fimum et a .XXVIII. annis citra non prestitit inde agraria, imo ea sibi retinuit, petit ipsum in restituzione dictorum agrariorum cum pena nouem dupplorum et in amissione baiulie condemnari et sibi adiudicari. Sunt autem dicta agraria quolibet anno, computato uno cum alio a dicto tempore citra .III. migerie irtter milium et milcham. Item ponit contra eundem quod cum ipse Arnallus sit baiulus suus et teneatur eidem prestare pro canone quolibet anno unam quarteriam cibarie et quatuor placentas et .VI. oua et .I. par gallinarum et a dicto tempore citra predicta non prestitit et sibi retinuerit, petit ipsum in restituzione predictorum cum pena nouem dupplorum et in ammissione baiulie condemnari et sibi adiudicari, et hoc secundum usaticum Barchinone. Item ponit contra eundem quod cum ipse Arnallus sit baiulus suus et a dicto tempore citra receperat et sibi retinuerit taschas de silagine que eidem abbatissè competit ratione dominii uel quasi in parrochia de Caneto et Sancte Cecilie de Montecaluo et de Adrio, petit ipsum in restituzione dictarum tascharum cum pena nouem dupplorum et in ammissione baiulie condemnari et sibi adiudicari, et hoc secundum usaticum Barchinone. Sunt autem dicte tasche siliginis, computato uno anno cum alio a dicto tempore citra, due squillate. Item ponit contra eundem quod cum ipse Arnallus a dicto tempore citra receperit et sibi retinuit tascham canabi et lini que ipsi abbatisse competit in dictis parochiis iure dominii uel quasi, petit ipsum in restituzione dictarum tascharum cum pena nouem dupplorum et in ammissione baiulie condemnari et sibi adiudicari, et hoc secundum usaticum Barchinone. Sunt autem dicte tasche canabi et lini, computato uno anno cum alio a dicto tempore citra .III. flatibus. Item ponit contra eundem quod cum Iohannes de Corberia de Gerunda prestet quolibet anno pro canone .III. solidos et ipse Arnallus a dicto tempore citra dictos denarios receperit et sibi retinuerit, petit ipsum in restituzione dictorum denariorum cum pena nouem dupplorum et in ammissione baiulie condemnari et sibi adiudicari, et hoc secundum usaticum Barchinone. Item ponit contra eundem Arnallum quod cum ipsa recipiat et debeat recipere quolibet anno .I. par gallinarum in mansa Iohannis Alamandi de Ualnera et aliud in manso de Sobrerocha, et ipse cum sit baiulus Sancti Danielis dictas gallinas a dicto tempore citra receperit et sibi retinuerit, petit ipsum in restituzione dictarum gallinarum cum pena nouem dupplorum et ammissione baiulie condemnari et sibi adiudicari, et hoc secundum usaticum Barchinone. Item ponit contra eundem quod cum Maria de Condamina prestet et teneatur prestare dicte abbatisse unam migeriam cibarie

pro canone, et Petrus Trobad et Petrus Caualer de Uillarasa et Petrus de Mansione et Petrus de Comba et Alamandus, quilibet predictorum prestat et debeat prestare eidem pro canone unam quarteriam cibarie et a dicto tempore citra ipse Amallus, cum sit baiulus predictas cibarias receperit et sibi retinuerit, petit ipsum in restitutione predictorum cum pena nouem dupplorum et amissione baiulie condemnari et sibi adiudicari, et hoc secundum usaticum Barchinone. Item ponit contra eundem quod cum ipse Amallus teneat quoddam natus pro dicta abbatissa apud Lapidem Albam, iuxta subcingle Petri Caualerii et id stabiliuit Guilielmo de Uillario et domina abbatissa condam, consilio ac suggestione ipsius Amalli qui dabat eidem intelligere quod parum nemoris erat, et sunt bene centum pareyate, firmauerit dicto Guilielmo dictum natus, quod firmamentum intersit sua in .D. solidis, petit ipsum condemnari in illis .o. solidis et sibi adiudicari. Item ponit contra eundem quod ipse dedit intelligere domine abbatisse condam quod Deuslofeu Alamayn, qui erat homo proprius Sancti Danielis et uolebat se redimere a dicta abbatissa, erat homo pauper et quasi nihil habebat in bonis, et esset homo diues, unde cum hoc intersit sua et dicti monasterii Sancti Danielis in .c. solidis, cum pro redemptione ipsius ipsa non habuerit ab eo, consilio et suggestione ipsius nisi .XX. solidos, petit ipsum in illis .c. solidis et aliis predictis omnibus condemnari et sibi adiudicari. Datum saluo iure addendi et minuendi et cetera.

Cui libello secundo seu petitioni fuit responsum quantum ad primum capitulum a dicto Arnallo et in iure animo contra litem in presencia dicti iudicis, et concessit quod non dedit de terris quas tenet pro dicta domina agraria de siligine nec de milio albo cum sibi pertineat, et dixit se esse baiulum et dixit quod tradidit et soluit .I. multerer(sic) de alio milio quod dictur panis et quod non fuit ibi plus per dictos annos, quam traditionem negauit dicta domina, et negauit pertinere dicto Amallo agraria de gruano nec de milio albo. Item fuit responsum ab eodem Arnallo secundo capitulo et concessit debere prestare unam quarteriam cibarie quolibet anno et duas placetas et .VI. oua et unum par gallinarum, que dixit prestauisse dicte domine, qp.am prestationem negauit dicta domina. Item fuit responsum tercio capitulo ab eodem Arnallo, et concessit tascham tradidisse dicte domine de siligine hoc anno quam extimat quolibet anno ad medianam quarteriam, et dixit quod non tenebatur prestare dictam tascham, cum ad ipsum pertineat et ipse et antecessores sui tenuerunt et perceperunt dictam tascham tanta tei:npare quod non extat memoria hominum, quam traditionem dicte tasche et quod ad ipsum pertineat et receptionem tanti temporis negauit dicta domina. Item quarto capitulo fuit responsum ab eodem Arnallo et concessit se non dedisse dictam tascham canabi et lini, cum ad eum pertineat, et quam extimat uno anno computato cum alio ad .m. ceres canabi et per totum tempus habuit unam mayam lini, que negauit dicta domina, concesit tamen extimationem dicti canabi et lini et plus. Item .V. capitulo ab eodem Amallo fuit responsum et concessit dictos .III. solidos recepisse ut baiulus a Iohanne de Corberia et negauit retinuisse, et dicta domina negauit dictum Arnallum soluisse ei dictos .nu.or solidos per dictum tempus. Item .VI. capitulo fuit responsum ab eodem Arnallo et concessit dictam dominam recipere et debere recipere in manso dicti Iohannis Alamandi de Ualneria dictum par gallinarum et aliud par in manso de Sobrerocha, quas gallinas negauit recipere et retinuisse dictus Arnallus. Item .VIL capitulo fuit responsum ab

eodem Amallo et concessit debere prestari dicte cibarie et recepisse eas ut baiulus, negauit tamen eas retinuisse, et dicta domina negauit ipsum soluisse dictas cibarias. Item .VIII. capitulo fuit responsum ab eodem Arnallo et negauit eum. Item ultimo et nono capitulo fuit responsum ab eodem Arnallo, et concessit ipsum Deuslofe hominem esse Sancti Danielis tempore redemptionis, et quod dicta domina habuit .XX. solides pro redēptione eius, et concessit esse baiulum ut supra positum est, alia negauit.

Dictus uero Arnallus de Caneto porrexit suum libellum contra dictam Berengariam de Palagreto, electam in abbatissam monasterii Sancti Danielis cuius tenor talis est. Ponit Amallus de Caneto conquerendo contra dominam Berengariam abbatissam Sancti Danielis quod dictus Amallus uendidit domine Berengarie abbatisse predecessori sue quendam bouem bragatum pro precio .L. solidorum, de quibus remanserunt eidem ad soluendum .XX. solidi, unde petit ipsam in: dictis .XX. solidis condempnari. Item ponit contra eandem quod dictus Amallus de mandato dicte domine Berengarie abbatisse condam fecit fodi uineas monasterii Sancti Danielis de Casanoua et expedit ibi .III. solidos, in quibus petit ipsam dominam condemnari et sibi adiudicari. Item ponit contra eandem quod mutuauit predicte domine abbatisse predecessori sue .III.or solidos et .Im. denarios in emendis tegulis columbarii dicti monasterii de Casanoua et .VIII. solidos ad opus operariorum qui aptauerunt dictum columbarium, unde petit dictam dominam in dictis .XII. solidis et .VIII. denariis condempnari et sibi adiudicari. Item ponit contra eandem quod domina Agnes condam predecessor sua de uoluntate et consensu conuentus monasterii Sancti Danielis dedit et stabiliuit eidem Arnallo molendinum suum quod habet dictus Arnallus in reria de Tornauels cum omnibus suis pertinencis et iuribus et tenedonibus; unde cum homines dicti monasterii qui sunt apud Ualneriam et apud Torns et apud Condaminam consueuerint et debeat distingi per abbatissam dicti monasterii ut in dicto molendino moleant et quod prestant ibi operas ad molam adducendam et resclosam faciendam ibi, et domina Berengaria abbatisse predecessor sua ab .vrn. annis citra cessauerit predicta distingere, quare dictus Arnallus dampnum passus est quolibet anno a dicto tempore citra in tribus squillatis bladi, petit dictus Arnallus dictam dominam abbatissam in dictis .XXIII.or squillatis bladi, et quod amodo predicta distingant ut sue predecessores consueuerunt, condempnari et sibi adiudicari. Item ponit contra eandem quod cum dictus Arnallus sit baiulus dicti monasterii tocius honoris et aliarum rerum mobilium et immobilium que dictum monasterium habet in parrochia Sancti Uincentii de Caneto et Sancti Laurencii de Adrio et Sancte Cecilie de Montecaluo et de mansa Gerundensis Oliuerii et Guilielmi de Valle et de tenedonibus Berengarii de Royrola, et debeat ibi accipere uinum quod exit de racemis tascharum et retrodecimam ubi non accipit braciaticum, et dicta domina Berengaria predecessor sua iniuste a tribus annis citra occupauerit, habuit et percepit predicta, propter quod dampnificatus est dictus Arnallus quolibet anno in tribus somatis uini uel in extimatione eorumdem que est .c. solidos et in .XLVIII. solidis ratione dicte retrodecime et quod amodo libere et quiete predicta recipiat condempnari et sibi adiudicari. Item ponit contra eandem quod domina abbatisse predecessor sua habuit iniuste ab ipso .XL. solidos quos manueleuauit in callo et decostituerunt ei .XV. solidos de usura, et alia uice

iniuste habuit de ipso .XX. solidos quando emit condaminam de filiis Arnalli de Palatiolo, in quibus dictis denariis petit dictam dominam condempnari et sibi adiudicari.

Cui libello seu petitioni dicti Arnalli porrecto contra dictam dominam fuit responsum ab eadem domina dicens contra litteris et in iure, et negauit posita ut ponuntur, concessit tamen ipsum esse baiulum et dixit petita fieri non debere. Item posuit dictus Arnallus quod ipse soluit duas migrerias et quarteriam de illo censu quem dixit supra cessasse per .V. annos solutionem, et sic restant ad soluendum alie due migrerias, et quare (sic) quem censum non solutum retinet, eo quod dicta abbatissa non compellit uenire ad molendum et ad alia facienda ad opus dicti molendini dictos homines; et iniuncta probacione super negatis partibus dictus Arnallus ad eius intencionem fundandam edidit in iure .III. cartas, unam scilicet de stabilimento dicti molendini ei facto a dicta domina Agnete abbatissa condam Sancti Danielis, et duas cartas, unam scilicet de stabilimento facto de dicta baiulia Petro de Caneto et dicto Arnallo filio eius, de uita tamen eorum, et aliam de stabilimento eiusdem abbatisse facto eidem Arnallo et suis de dicta baiulia, et produxit hos testes iuratos, Petrum de Comba, Iohannem Alamandum, Natalem Textorem, Arnaldum Ros, Mariam de Condamina, Petrum de Turres, Petrum Caualer, Ermessendem Pagesam de Cartiliano, Guilielmum filium Guilielmi de Malagelada, Guilielmum de Petrono, Guilielmum de Sancta Cecilia de Montecaluo, Petrum Monerium, Iohannem de Rieria, Petrum de Mansione, Matheum Traginerium de Sancto Daniele.

Publicatis uero testibus et positionibus propositis ab utraque parte fuit disputatum et altercatum a partibus super predictis. Uisis igitur et auditis diligenter inquisitis in scriptis et consideratis, attentis et perfectis petitionibus, narrationibus, responsionibus, exceptionibus, replicationibus iuris et facti et omnibus propositis et allegatis ab utraque parte et facta hinc inde plenaria renunciacione ac conclusione a partibus, ego Bernardus de Impuriis predictus iudex condempno quantum ad primum capitulum primi libelli dicte abbatisse dictum Arnallum de Caneto in duabus migrerias et una quarteria bladi, ratione census non prestiti molendini de quo agitur dictorum .V. annorum, exceptis .II. migrerias preteritis et quarteria post litem contestatam, et in totidem condempno eum nomine pene duppli; in aliis contentis in dicto capitulo, absoluo dictum Arnallum, prius tamen prestito iuramento ab eodem Arnallo censem de quo agitur in dicto capitulo soluisse per dictum tempus .V. annorum pro quo dixit ipsum soluisse dictum censem. Item quantum ad secundum capitulum dicti primi libelli condempno eundem Arnallum in prestatione census unius anni mansi de Sobrerocha cum pena duppli, qui census est .I. latus porci et .III. solidi. et .VIII. denarii et unum par placentarum. Insuper condempno eum in amissione baiulie propter retentionem dicti census. Item absoluo quantum ad tertium capitulum et ultimum primi libelli dictum Arnallum de Carreta, prius tamen prestito iuramento a dicto Arnallo ipsum continue soluisse dictum latus de quo agitur in tercio capitulo et .III. solidos et .VIII. denarios per tres annos continue ante matam litem ratione census sui mansi dicte abbatisse, et condempno eum in prestatione tascharum racemorum uinearum atque triliarum sertis seu plantatis a tempore citra confectionis dictarum cartarum, et absoluo eum a prestatione dicte tasche de uineis

atque triliis plantatis atque sertis ante tempus confectionis cartarum predictarum, et eum condempno in prestatione dicte tasche recepta(sic) ab eo a tempore mote litis, quod est duorum annorum, de racemis uinearum triliarum suarum plantatarum post confectionem dictarum cartarum. Item absoluo dictum Arnallum quantum ad primum capitulum secundi libelli porrecti per dominam Berengariam Sancti Danielis electam in abbatissam contra dictum Arnallum, prius tamen prestito iuramento a dicto Arnallo se prestasse milium album fideliter de taschis quas recepit in sua baiulia per .XXVIII. annos pertinentes dicte abbatisse, et condempno eum in restitucione milii quod dicitur paniz quod recepit in sua baiulia de taschis pertinentibus dicte abbatisse, scilicet in .I. quarteria quolibet anno predictis .XXVIII. annos cum duppla et in amissione predicte baiulie propter retencionem dicti milii paniz, absoluo tamen predictum Arnallum a prestacione gruani de quo agitur. Item absoluo eundem Arnallum quantum ad secundum capitulum secundi libelli, prius tamen prestito iuramento a dicto Arnallo soluisse censum sui mansi de quo agitur in secundo capitulo predicto per .III. annos continue predicte abbatisse, scilicet unam quarteriam cibarie et dues placetas et .VI. oua, et condempno dictum Arnallum in prestatione unius paris gallinarum pro censu dicte abbatisse quolibet anno per .XXVIII. annos cum duppla cuiuslibet anni et in ammissione baiulie propter retencionem dicti paris gallinarum, et hoc cum noluit iurare se soluisse dictas gallinas, imo dixit non debere prestare non obstante concessione facta in iure hec se debere prestare dictum par gallinarum ut supra continetur. Item absoluo eundem Arnallum quantum ad quartum et tertium capitulum secundi libelli de tasca siliginis, canabi et lini recepta a dicto Arnallo ante litis contestacionem, set condempno eum ne deinceps retineat tascham siliginis canabi et lini, et quod restituat tascham siliginis, canabi et lini a tempore mote litis quod est duorum annorum, scilicet medianam quarteriam siliginis pro quolibet armo duorum, annorum et in .III. ceres canabi cuiuslibet anni et in unam mayam lini predictum tempus. Item absoluo eundem Arnallum quantum ad .V. et .VI. et .VII. capitulum, prius tamen prestito iuramento a dicto Arnallo se non retinuisse et soluisse dicte abbatisse ea que continentur in hiis tribus capitulis, scilicet .V., .VI. .VII. Item absoluo dictum Arnallum quantum ad .VIII. et nonum capitulum siue ultimum secundi libelli. Rursum absoluo dictam dominam Berengariam electam quantum ad primum capitulum libelli dicti Arnalli porrecti contra dominam predictam in .XX. solidis de quibus agitur de precio cuiusdam bouis, cum in probatione sententie dictus Arnallus renuntiauit petitioni dictorum .XX. solidorum. Item condempno dictam dominam Berengariam quantum ad secundum capitulum libelli dicti Arnalli, prius tamen prestato iuramento a dicto Arnallo se expendisse .III. solidos in uineis fodendis dicte domine, et sibi in eis non essè satisfactum. Item condempno eandem dominam Berengariam quantum ad tertium capitulum, prestito tamen iuramento a dicto Arnallo se expendisse .III. solidos et .III. denarios in tegulis quas emit ad opus columbarii dicte domine de Casisnouis et .VIII. solidos ad opus operiorum dicti columbarii, et in eis sibi non esse satisfactum. Item condempno quantum ad quartum capitulum dictam dominam ut compellat uenire ad molendinum predictum et ad alia consueta facienda homines de Condamina et de Torns et de Ualnera ad molendinum dicti Arnalli de quo agitur, uel si in hoc dicti homines reperti fuerint rebelles, compellat eos stare iuri dicto Amallo de

predictis. Item condempno eandem dominam quantum ad .V. capitulum libelli dicti Arnalli in restitucione retrodecime dicto Arnallo de racemis tascharum pertinencium dicte domine Berengarie, quos racemos accipit et accepit dicta domina a tempore mote litis citra in dictis parrochiis, set cum dictus Arnallus noluit iurare quantitatem dicte retrodecime, ideo non fuit aposita aliqua quantitas. Item absoluo eandem dominam Berengariam quantum ad .VI. capitulum libelli dicti Arnalli, quia omnia predicta in quibus condempno dictum Arnallum de Caneto adiudico dicte domine Berengarie electe, et ea omnia in quibus coridempno dictam dominam Berengariam, adiudico dicto Arnallo. In aliis uero propositis a partibus superius utràsque partes duco absoluendas eis silencium imponendo.

Lata fuit hec sententia .VII. idus nouembris anno Domini .MCCLV. presentibus partibus et Arnallo capellano Sancti Danielis et Raimundo, clero eiusdem loci et Petro Carraria de Uillafredario et Guilielmo Mayol de Pedriniano et Petro de Ualneria de Caneto et Egidio Sabaterio de Sancta Eulalia de Gerunda et pluribus aliis.

(s. man.), Bernardi de Impuriis, huius cause cognitoris*.

Sig+num Auinionis, clerici Sancti Petri de Gallicantus, qui hoc scripsit cum litteris suprascriptis in prima linea, loco ubi dicitur "libellum", mandato Bernardi de Impuriis iudicis predicti, die annoque prefixis.

Extret de: Marquès, Josep M., ed. Col·lecció diplomàtica de Sant Daniel de Girona (924-1300). Barcelona: Fundació Noguera, 1997. 345-354